

Toučky

přepyšskou minulostí

XLII.

PAMĚŤ MIZEJÍCÍCH HROBŮ, autor Vladimír Zdeněk st.

Jako malé děti jsme se sestrou a mámou chodily navštěvovat naši babičku Marii Macháčkovou, která bydlela na kopci k Záhornici v č.87 (dnes Nardelli). Cestou jsme se občas zastavily na starém hřbitově u kostela sv. Prokopa. V trávě, u zdi směrem k faře tam byl v trávě hrbolek ohraničený malým kovovým plůtkem. Máma na něm zapálila svíčku a bez většího chápání souvislostí jsme se od ní dozvěděly, že je tam pochován její dědeček Jan Macháček a že je to náš pradědeček. Ten smysl jsem pochopil později, ale tehdy na mě spíše působila asi tajuplnost kostela a sošných pomníčků kolem něho. Andílci, křížky, holubičky, lesklé černé skleněné desky s nápisy a občas i fotografiemi, to vše bylo pro představivost malého kluka značně inspirativní. Když jsem se po padesáti letech vrátil do Přepych natrvalo, zjistil jsem, kolik té staré smutné krásy zmizelo. V koutě hřbitova byla u severní zdi kupička rozbitých černých náhrobních nápisů, a i těch sošek a křížků bylo nějak méně. Vše, co přetrvalo, jsem si později v roli kronikáře nafotil. Všechny tyto zkušenosti mě vedou k tématu těchto Toulek. Zachytil alespoň z několika náhrobků starého hřbitova příběhy mizející.

babičkou, Annou Javůrkovou, uvedenu výše. Ta v těch dobách odrodila spoustu přepyšských dětí. Narozněného Václava pokřtil tehdejší přepyšský kaplan Antonín Štof a kmotry mu byli Václav Svoboda z č. 5 a Veronika Kánská z č. 7. Některé události z jeho života mohu jen domýšlet. Václav se oženil s Františkou, rozenou Horákovou z Přepych č. 71 (později známe jako Kaiserovo – u školy). 14. února 1883 se jim narodila dcera Marie a 3.července 1887 syn Václav, který později působil jako známý varhaník v Opočně.

LIDÉ Z NÁHROBKŮ

1) Václav Javůrek a Maruška Šabatová

Rod Javůrkových žil v Přepychách minimálně po tři století. Nejstarší písemnou zmínku jsem našel z roku 1698, kdy Jan Javůrek koupil za 80 kop od Václava Boukala usedlost č. 92. Dnes na tom místě stojí dům, který vlastní Jana Peterková z Prahy, ale my starší ho známe spíše jako domov řidičeho učitele Josefa Brabence. Po něm se dochoval i lidový název tamního místa našich zimních her - „Brabencák“. Javůrkovi tu žili až do roku 1878, kdy Jakub Javůrek prodal č. 92 Josefu Drahorádovi za 2 000 zlatých. Abych se ale dostal k „našemu“ Václavovi, uvedenému na náhrobní desce, budu trochu poetický a v rodové posloupnosti možná i komplikovanější.

Jednomu potomkovi Javůrkových – Josefovi, vzplálo srdce pro Aničku Michálkovou a 23. října 1825 se přizemil do domu jejích rodičů v č. 4 (dnes Jan Jedlička, vedle Obecního úřadu). Josef dům č.4 od rodičů Aničky odkoupil a krátce na to se jim narodil syn Václav. Ten se později zakoukal do Marie Andresovy z Třebešova, ta se tedy do č. 4 provdala a 20. prosince 1851 se jim narodil ten „nás“ Václav Javůrek. Zajímavostí na tomto příběhu je to, že při jeho porodu asistovala zkoušená porodní bába, která byla i jeho skutečnou

PAMĚŤ MIZEJÍCÍCH HROBŮ, autor Vladimír Zdeněk st.

Z Javůrkovy rodiny pocházel i další zajímavý Václav, jeho bratranec, narozený 7. prosince 1863, který se podílel na projektování a stavbě Kodymova národního domu v Opočně. To byl syn Matěje Javůrka (č.92 a Anny, rozené Novotné (č.115). Tak vidíte, jak jsou ty rodové souvislosti někdy komplikované.

Doložitelné je, že Václav Javůrek 26. listopadu 1912, ve věku 61 let zemřel.

Do jeho hrobu byla o jedenáct let později pochována jeho vnučka Maruška Šabatová. To byla dcera Václavovy dcery Marie, provdané v roce 1905 za čeledína od Štěchů (č.15) Jana Šabatu. V roce 1907 se jim narodila dcera Maruška, která v mladém věku 16 let, dne 23. listopadu 1923 zemřela na tuberkulosu. V té době již bydlela s rodinou v domě č.96 (známe jako roubenku Růženy a Ivo Šabaty). I po sto letech se

na tomto náhrobku fotografie Marušky Šabatové zachovala.

Snad ještě na závěr něco osobnějšího. Potomci Javůrkova rodu pokládali ve dvacátých letech minulého století základ „našich Junkovic“, když po Josefu Junkovi postavili dům č. 177, po válce ho koupili Linhartovi a dnes je zde mým víkendovým sousedem Ing. Jiří Petera.

2) Josef Příbyl

U tohoto náhrobku Josefa Příbyla budu mít pro čtenáře více otázek než odpovědí, které asi ponechám možným budoucím „rodovým pátračům“. Z hrobního nápisu a matriky zemřelých jsem se dozvěděl, že vdovec **Josef Příbyl**, soukromník v Přepýších č.4, narozen v Městci nad Dědinou 20. února 1842, zemřel 23. srpna 1914, dle Ohledacího listu na tuberkulosu. V době úmrtí bydlel v čp. 4.

Matriky o narození z Městce k dispozici nemám, tak hned otázka první, Kdo byli jeho rodiče? Protože v Přepýších máme povědomí o rodině Příbylových z čp. 89, zaměřil jsem po-

zornost tímto směrem. Jakou souvislost má tento pohřbený s příběhem asi nejstarší dochované přepýšské roubenky, dnes při kopci k Záhornici a v majetku Ivany Klíčové? Otázka druhá. O tomto místě máme nejstarší záznam z roku 1601, kdy zde stála usedlost, kterou od neznámého prodejce koupil Vencl Němec za 130 kop českých. Rod Příbylových je zde zmíněn roku 1868, kdy usedlost kupují Václav a Dorota Příbylovi za 800 zlatých od Václava Potočka. Od nich ji přebírají v roce 1872 Jan a Anna Příbylovi. Další ověřené záznamy je až ze sčítání lidu v roce 1921. To zde žije jako vlastník domu Jan Příbyl, narozený 11. srpna 1884 v Přepýších. Když vyhledám jeho údaje o narození v matrice, zjistím zajímavé skutečnosti.

1) Otcem Jana Příbyla (nar.1884) byl Jan Příbyl, manželský syn Václava a Doroty Příbylových, obou narozených v Městci nad Dědinou. Tato souvislost s pohřbeným Josefem, narozeným rovněž v Městci nemůže být jen náhodnou shodou jmen, ale jde o vztah příbuzenský. Nejspíš že Josef (nar.1842) byl otcem zde zmíněného Václava.

2) Při křtu Jana byla jeho kmotrou Anna, manželka Josefa Příbyla, č. 87 (dnes Nardelli). V soupisu živností Antonína Flesara je uvedeno, že tento dům č.87 koupili v roce 1867 právě manželé Josef a Anna Příbylovi. Jsem přesvědčen, že je to **Josef** z náhrobního nápisu, po kterém pátráme.

3) V roce 1914 umřel Josef Příbyl jako vdovec, s bydlištěm v č. 4. To byl v té době dům, poskytovaný lidem v nouzi, bez domova, nebo těm, kteří přišli do Přepych za prací. Jak se **Josef Příbyl** dostal do č.4?

4) Dovolím si trochu spekulace i osobní zainteresovanosti do tohoto příběhu. Osobně mám doklad o tom, že dům č.87 koupili v roce 1912 rodiče mé babičky Jan a Anna Macháčkoví. V tom roce již byl Josef Příbyl bez manželky, bylo mu 70 let, možná na údržbu domu již nestačil, dům prodal a třeba si domluvil bydlení v obecním domě č.4. Zde další 2 roky dožil.

Snad jsem vám tímto příběhem Josefa Příbyla nezamotal hlavu, ale dáte mi za pravdu, když řeknu, že pátrání v rodokmenech, odborně genealogie, je ztraceně komplikovaná záležitost.

1914.			Josef Příbyl, vdovec,						
23	25	4.	soukromník v Přepýších č.4	katolického	1	32	6	3.	Dle ohledacího listu
srpna			Narozen v Městci 20. 2. 1842	mušického					ku v dne 23. 8. 1914
			ohr. Opočno; bydlel Nová Město 21.						Tuberculosis pulmonum.
			Bozp.: Josef Klava, kpt. - pohřbil: Šeb. Wáber, farář						

PAMĚŤ MIZEJÍCÍCH HROBŮ, autor Vladimír Zdeněk st.

3) Václav Ježek

Přiznám hned úvodem, že když jsem začal pátrat po **Václavu Ježkovi**, viděl jsem ho v rodové linii těch „Na Ehlově“, nebo těch, co měli to báječné pekařství u školy. Ouha, z prvního důvěryhodného dokumentu zjišťuji, že byl z rodu kolářů (s malým k) a 15. srpna 1863 se narodil v domě č. 83. To je dnes tam, kde nad kostelem stojí „fialový domeček“ Petra a Mileny Brandejsových. Jeho otec Václav byl rovněž kolář, jehož rodina hospodařila na usedlosti č. 35 (to byla roubenka, kterou my starší známe spíše jako pilu Andršových za Kalvachovými). Matka Alžběta byla dcerou Václava Rathouského z č.32 (dnes Marie Nováková). Tito rodiče koupili v roce 1859 dům č. 83 od Jana Dvořáka za 660 zlatých a zde se jim již v roce 1863

Rodný dům Václava Ježka č. 83. V současnosti obydli Petra a Mileny Brandejsových.

Václav narodil. Později se oženil s Annou, rozenou Kánskou ze Skršic a 2. září 1887 se jim narodila dcera Marie. Václav Ježek zemřel 18. března 1924 a byl jedním z posledních, kteří byli na hřbitově u kostela sv. Prokopa pochováni. Následoval zákaz a od roku 1925 se již pochovávalo na novém hřbitově. Dcera Marie se 5. 2. 1938 provdala za Václava Nástrahu a tím tato rodová linie Ježkových v čp. 83 v Přepychách skončila.

4) Jan Novotný a jeho dítko Jeníček a Mařenka

Poněkud smutný je příběh, vztahující se k tomuto hrobu i rodovému domu č. 85. Začnu historií domu, z toho, co je ve starých dokumentech doloženo.

1702 - od neznámého prodejce kupuje usedlost Matěj Novotný.

1737 - od otce přebírá za 250 kop Jan Novotný. Děti Jiří, Jan, Dorota a Kateřina.

1756 - Jiří Novotný od otce Jana

1802 - Matěj Novotný za 600 zlatých. Manželka Dorota Bahníková z č. 35 (bývalá roubenka za Pasekovými)

1831 - Jan Novotný za 800 zlatých

? - Václav Novotný, manželka Kateřina, rozená Pultarova v Záhornici. Těm se narodil syn Jan, který se oženil s Marií Frydrychovou z Dobříkovic. Zde začíná náš hlavní příběh.

Janovi a Marii Novotným se 3. července 1892 narodil syn Jan Novotný. Jeho kmotry na křtu byli Dorota Němečková č.106, Marie Plichtová č.42, obě z Přepych, a strýc Václav Novotný ze Skalky. Když bylo Janovi 23 let, oženil se v době probíhající 1. světové války, 18. května 1915 s Anežkou Macháčovou ze Záhornice. Krátce po svatbě se jim narodil syn Jan (viz. Jeníček na náhrobku), který po osmi měsících, 24. května 1916 zemřel na zápal plic. Hned další rok po smrti Jeníčka se narodila dcera Marie, která rovněž po osmi měsících zemřela na zánět mozkových blan. Tragédie rodiny byla završena 10. června 1919, když na tuberkulósu zemřel Jan Novotný. K vdově Anežce po Janovi Novotném se do č.85 přišel 24. srpna 1920 Jaroslav Volenec z Librantic, a jméno Novotný v Přepychách skončilo. Manželé Volencovi rovněž zažili velkou rodinnou tragédii, když jim v roce 1934 umřela jediná dcera, třináctiletá Vlastička na záškrt. Podrobněji jsem o rodu Volencových psal v Toulkách č.33 „Po stopách starých rodů“. Anežka Volencová, dříve Novotná, rozená Macháčová zemřela 26.6.1971 a je pochována v rodinné hrobce Volencových, který po smrti jejího manžela Jaroslava v roce 1972 rovněž v Přepychách zanikl. Jako by v domě č.82 bylo nějaké prokletí.

PAMĚŤ MIZEJÍCÍCH HROBŮ, autor Vladimír Zdeněk st.

5) Václav Bureš

Příběh Václava Bureše se odehrává v domě č. 100, tedy v místě, pravděpodobně spjatém i s historií naší obce. Staří kronikáři píší, že ve starších dobách byly v Přepychách dva zemanské dvory. První v dolní části vesnice, zvaný též Vlkanovský a druhý na druhém konci, v místě zvaném Na Spáleníšti. Antonín Flesar z dobových vlastnických dokumentů uvádí, že „v roce 1740 kupuje Václav Bureš chalupu a veškeré role a případnosti od milostivé vrchnosti Rousovského dvora na Spáleníšti“. Nevím, ale za historické povšimnutí tento údaj rozhodně stojí.

Doloženo je rozhodně to, že zde rod Burešových v dalších letech sídlil. V roce 1778 Matěj s manželkou Veronikou, rozenou Novákovou; v letech 1798–1807 udržují Jan Tošovský a Mikuláš Smolík usedlost pro Josefa Bureše, syna Matěje. To byla tehdejší zvyklost, když vlastník umřel a vdova si do hospodaření našla nějakou náhradu.

Když Josef za 200 zlatých v bankocetlích hospodářství převzal, vznikla mu od obce povinnost „...obecní branku vydržovati a Rousovskou cestu opravovati“. Možná to byla cesta, která dnes vede k areálu VOSPOL, nebo třeba k Nové Vsi. Josef má syna Jana, ten zase syna Josefa, který přebírá rodový majetek v roce 1864. Jeho matkou je Kateřina, rodem Obstova z č. 72 (dnes Stanislav Brandejs, dříve kovárna). Josef se oženil s Annou, dcerou Jana Kouby, chalupníka z Lipin a 7. října 1870 se jim narodil syn Václav. Ten zůstal svobodný, ve věku 30 let 11. dubna 1900 zemřel na srdeční vadu. Rodový majetek s domem č. 100 převzal jeho mladší bratr Josef, narozený 9. ledna 1876. My starší si ho ještě pamatujeme. Ke konci jeho života žili v domě jako nájemníci Geletovi.

6) Františka Zemánková

Neuplynul ani rok od začátku nejstrašnější války tehdejších dějin, později zvané 1. světová, když skončil život Františky Zemánkové. Bylo jí 51 let a zemřela na tuberkulosu, což byla v té době nemoc nevyléčitelná a úmrtí na ni časté. Otec Františky, Václav Ježek, přišel do Přepych z Nahořan, když se 4. 10. 1859 přiženil do č. 29 a vzal si za manželku Kateřinu, dceru výměnkáře Josefa Ehla. V tomtéž roce dům za 3 000 zlatých odkoupili, a jako sedláci na něm hospodařili. Dne 22. 4. 1861 se jim narodil syn Jan a 13. 3. 1864 dcera Františka. Když jí byl 1 rok, postihla rodinu velká tragédie. 11. května 1865 způsobil čeledín v domě č. 29 požár, který měl nedozírné následky. Shořelo asi 45 dalších usedlostí a v dějinách obce patřil tento požár k nejhorším. Těžko si dnes můžeme celou situaci představit, ale důsledky materiální, sociální a vztahové musely být pro rodinu ve vsi nepředstavitelné. Ty v kronikách ani zachyceny nejsou. Aby toho nebylo málo, přehnal se v následujícím roce 1866 obcí a okolím prusko-rakouská válka, která další bídu a útrapy dále vyostřila. Františka se 25. listopadu 1884 provdala za Františka Zemánka z Černíkovíc. Nenašel jsem v matrikách žádný údaj o tom, že by se jim narodily děti, ani to, kdy jí zemřel manžel. Toho přežila, stejně jako otce v roce 1908 a bratra Jana Ježka, který tragicky zahynul 7. listopadu 1910, když ho u Bolehoště přejel vlak. Františka Zemánková zemřela v č. 29 jako vdova 11. dubna 1915.

PAMĚŤ MIZEJÍCÍCH HROBŮ, autor Vladimír Zdeněk st.

7) Anna Hájková a její manžel Jan Hájek

O Anně Hájkové jsem získal poměrně málo informací. Narodila se 24. března 1839, rozená jako Stříbrná a z rodných Rohenic se do Přepych provdala 7. února 1860. To byl den, kdy řekla své ano přepýšskému rodákovi Janu Hájkovi, narozenému 14. července 1829 v č. 91. Dnes ho vlastní vnučky Josefa Kašpara, Petra Dunová a Barbara Kozlová z Ledec. Dům známe též jako Červinkovo z „Brabenčáku“. Dům má dlouhou historii. Víme, že roku 1698 ho vlastnil Matěj Hončák, potom se na tomto místě střídala jména jako Novák, Rašek, Mládek, Jarkovský, až ho v roce 1839 koupili Jan a Kateřina Hájkovi. To byli rodiče Jana Hájka. Myslím, že Jan Hájek a jeho manželka Anna Hájková byli lidé neobyčejně vitální. Měli spolu 5 dětí. Josef * 19.4.1865; Jan * 8.7.1867; Anna * 3.11.1870; Marie * 25.6.1879; když se 6.7.1881 narodila dcera Kateřina, bylo její matce 42 let. Anna Hájková zemřela 4. července 1908 a Jan Hájek ji přežil o 6 let. Zemřel necelý měsíc před zahájením 1. světové války, 1. července 1914. Bylo mu na tehdejší dobu úctyhodných 86 let.

8) Jan Kašpar

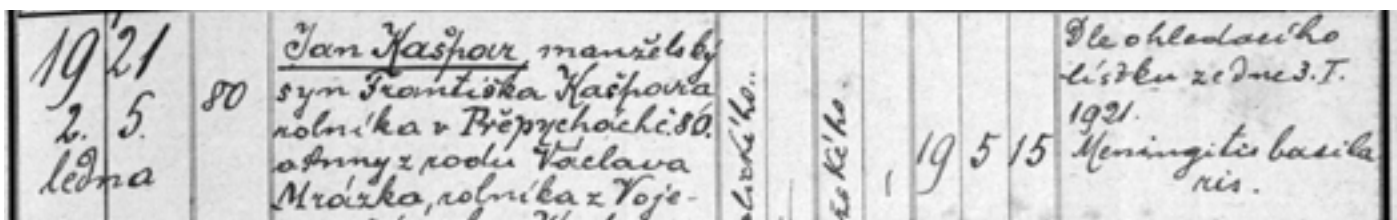

Opět jeden mladý vyhaslý život. Tentokrát začnu od konce. Jan Kašpar zemřel v nedožitých dvaceti letech dne 2. ledna 1921 na zápal mozkových blan. O sedm let později našel skotský lékař a vědec Alexander Fleming na starší petriho misce podivnou plíseň a zrodil se penicilin. Převratný objev, který je základem léků, kterým dnes říkáme antibiotika. Nejen nemoc Jana Kašpara, ale i mnoho dalších nemocí, na které lidstvo umíralo, dnes právě těmito léky většinou snadno vyléčíme. Alexander Fleming dostal v roce 1945 Nobelovu cenu skutečně právem. Po tomto osvětovém výletu se vraťme k našemu Janovi.

Narodil se 17. 7. 1901 v č.80, dnes Vostřezovi. Kašparovi byli starý přepýšský rod. Zejména pro jejich dnešní potomky uvedu doslovně několik zajímavostí ze starého Flesarova soupisu: „...roku 1745 koupil Jan Kašpar od Martina Špačka dům č.80 za 455 kop. Kšaftem z roku 1755 odkázal živnost synu Václavovi za sumu, jak ji sám měl. Také kobylu slepou, hříbě a krávu, aby z ní vychoval roční tele pro Jiříka, syna po nebožtíku Kujálovi. Pozůstalí vdova a děti: Alžběta, Jakub, Jiřík, Václav a to, co pod srdcem nosí...“.

Zajímavostí také je, že se Kašparovi dostali do příbuzenského vztahu s místním mlynářem, to, když si Jiří Kašpar vzal kolem roku 1786 mlynářskou dcerku Kateřinu Čudovou ze Dřízen č.1 (dnes čp. 28 –

známe jako Rejzkův mlýn). Otec Jana Kašpara František se narodil v době prusko-rakouské války 5. července 1866, matka Anna, rozená Mrázková z Vojenic, 3. května 1872. Při sčítání lidu v roce 1921 již Jan pochopitelně není, ale je uvedeno, že kromě rodičů zde žije ještě jeho starší bratr František (*15.8.1895), služka Marie Velinská ze Suchdolu a čeledín Václav Kolbert z Vagačovic u Chrudimi.

PAMĚŤ MIZEJÍCÍCH HROBŮ, autor Vladimír Zdeněk st.

9) Anna Šolcová

Protože u našeho kostela se pohřbívali lidé z farnosti, uvedu stručně něco i k náhrobku ze Zádolí, Je zde u hřbitovní zdi pomníček, připomínající, že je tu pochována Anna Šolcová, rolnice ze Zádolí, která zemřela 27. června 1916 ve věku 39 let. Asi to není podstatné, ale pro přesnost uvedu, že v matriční knize zemřelých je psáno, že to bylo v červenci. Narodila se 29.8.1876 jako Anna Forejtková, v Dubí č. 4. Je to malá vesnička u Lupenice, mezi Rychnovem nad Kněžnou a Vamberkem. Pokud tam dnes zavítáte, je na tom místě skutečně nádherně zrekonstruované selské stavení.

Anna byla 27. září 1898 oddána v Kostelci nad Orlicí s Václavem Šolcem, rolníkem ze Zádolí č.1. To je nepochybně velmi stará usedlost, uváděná v Historickém přehledu majitelů domů (Jiří Hlinovský) od roku 1573. Rod Šolcových sem přišel v roce 1866, kdy ji od Jana Rathouského převzal Josef Šolc z Čánky. Byly to vše asi významné rody, protože když se Anně a Václavu Šolcovým narodila 7. března 1900 dcera Anna, jako kmotry jsou uvedeny statkářky z Trnova a Kostelce. Syna Josefa se manželé dočkali 11. února 1904. Ten později, v roce 1921 přestoupil k církvi česko-slovenské.

10) Kateřina Dernarová a sestra její ...?

Poslední příběh budiž mementem necitlivosti. Luštil jsem ho z rozbitého náhrobního nápisu, pohozeného v trávě u zdi. Pátrání to bylo takřka detektivní, ale mohu doložit alespoň následující. V tom neznámém hrobě ležela Anna Dernarová, narozená 12. ledna 1845 a její sestra Kateřina Dernarová, narozená 14. prosince 1832. Obě žily v domě č. 87 (dnes Nardelli). Otec žen se jmenoval Jan Dernard, psal se s d na konci příjmení, to ale asi postupem času ze zápisů vypadlo a potomci se již dále psali jen jako Dernarovi. Pátrání po tom, kdy sestry umřely, ponechám budoucím.

Matriční zápis o narození Anny Dernarové, dne 12. ledna 1845

1845	№	Ime	Číslo	Číslo	Číslo	№	№	№	№
№	№	№	№	№	№	№	№	№	№
1845	87	Anna	1. 1. 1845						
		Kateřina	14. 12. 1832						

DOMY Z PŘÍBĚHŮ DNES, autor Vladimír Zdeněk st.

Příběh 1 - Dům čp. 92

Vlastník: Jana Peterková, Praha

Příběh 1 a 2 – dům čp. 4

Vlastník: Jan Jedlička, Nové Město nad Metují

Příběh 1 - Dům čp. 96

Vlastník: Miroslav a Marcela Macejovi z Hradce Králové

Příběh 2 – dům čp. 89

Vlastník: Ivana Klíčová

Příběh 3 – Dům čp. 83

Vlastník: Petr Brandejs

Příběh 4 – Dům čp.85

Vlastník: Josef a Drahomíra Barvířovi

DOMY Z PŘÍBĚHŮ DNES, autor Vladimír Zdeněk st.

Příběh 5 – Dům čp. 100

Vlastník: Šárka a Bronislav Myslivcovi

Příběh 6 – Dům čp. 29

Vlastník: Dana a Martin Ježkovi

Příběh 7 – Dům čp. 91

Vlastník: Petra Dunová, Bc, a Barbora Kozlová, Ledce

Příběh 8 – Dům čp. 80

Vlastník: Ing. Josef Vostřez a Dana Vostřezová

Příběh 9 – Dům čp.1 v Zádolí

Vlastník: Mervartovi

Příběh 10 – Dům čp. 87

Vlastník: Potomci od Macháčkových

Závěr

Na konci těchto příběhů jsem si uvědomil, kolik musí být na starém hřbitově pochováno lidí. Vždyť jen za 8 let třicetileté války (1636-1644) jich zde bylo pochováno 173! Dalších, téměř 300 let se až do roku 1925 pohřbívali další. Těch slz zanechaných potomků... Nezapomínejme.

Vladimír Zdeněk st.